

HÖGSKOLAN I BORÅS

RIKTLINJER FÖR EXAMENSARBETE PÅ MAGISTERNIVÅ

I HUVUDOMRÅDET VÅRDVETENSKAP

© Akademin för vård, arbetsliv och välfärd
Högskolan i Borås, augusti 2022

Allmänt

Examensarbetet på magisternivå i vårdvetenskap är ett självständigt arbete om 15 hp. I det ingår att genomföra en vårdvetenskaplig studie och redovisa denna enligt nedanstående anvisningar, samt att presentera och diskutera detta arbete vid ett seminarium och att kritiskt granska och diskutera andra examensarbeten. Examensarbetet bedöms i relation till den enskilde studentens insats men genomförs som regel tillsammans med en annan student. Inför examensarbetet skall studenten ha tränat en rad färdigheter som behövs för att genomföra detsamma. Studenten skall ha tillägnat sig grundläggande kunskaper i vårdvetenskap, vetenskaplig metod och ha förmåga att söka vetenskaplig litteratur, att kritiskt granska sådan litteratur, att strukturera ett material och att uttrycka sig i skrift.

Examensarbetet ingår i **huvudområdet vårdvetenskap** och är obligatoriskt för erhållande av **magisterexamen** i huvudområdet. Examensarbetet kan antingen genomföras som fristående kurs eller i anslutning till utbildning till specialistsjuksköterska. I examensarbetet ska studenten, enligt högskolelagen, tillägna sig ett vetenskapligt förhållningssätt vilket innefattar förmåga till självständig och kritisk bedömning, förmåga att självständigt lösa problem, förmåga att följa kunskapsutvecklingen samt förmåga till kunskapsutbyte på vetenskaplig nivå (Högskolelagen (1992:1434) 1 kap 8 §, Högskoleförordningen (1993:100), bilaga 2: Examensordning).

Syfte

Att genomföra ett examensarbete på magisternivå i vårdvetenskap skall ge:

- fördjupade kunskaper inom ett avgränsat område av det vårdvetenskapliga fältet
- ökad förmåga att söka, analysera, kritiskt granska och dra slutsatser ur vetenskaplig litteratur
- förmåga att tillämpa en vetenskaplig metod och genom detta bidra till kunskapsbildningen inom vårdvetenskap på empirisk nivå
- förmåga att skriftligt och muntligt presentera, argumentera kring och kritiskt granska ett vetenskapligt arbete

Ämnesområde

En empirisk studie av begränsad omfattning utgör huvudformen för examensarbete i vårdvetenskap på denna nivå. Det valda ämnesområdet med påföljande problemformulering och syfte utgör navet i varje examensarbete. Förslag om ämne ska i första hand komma från forskningsprojekt vid akademien eller från vårdverksamheten. I andra hand kan studenten ge egna förslag på ämnen. Ett möjligt val kan i det fallet vara att fortsätta på den kunskapsutveckling som påbörjats med examensarbetet på kandidatnivå. Litteraturstudier rekommenderas i första hand och i andra hand empiriska studier. Ämnet skall vara vårdvetenskapligt förankrat, se struktur för ämnet vårdvetenskap nedan. När examensarbetet skrivs inom ramen för en specialistsjuksköterskeutbildning ska det vara relaterat till aktuell specialistsjuksköterskekompetens. Examensarbetet ska problematisera konkurrerande perspektiv och målkonflikter utifrån hållbar utveckling inom vårdvetenskap samt påvisa hur förutsättningar kan skapas för hållbarhet såväl miljömässigt och socialt som ekonomiskt.

Det valda ämnesområdet avgränsas och preciseras i en problemformulering och ett syfte vilket i sin tur kan förtydligas i formuleringen av en eller flera frågeställningar. Frågeställningar skall besvaras och syftet skall uppnås genom den studie som genomförs. I problemformuleringen klargörs varför den aktuella forskningen är väsentlig och möjlig. Notera att avgränsning är mycket viktigt. Inom ramen för 15 hp kan endast en mindre studie genomföras.

Litteraturgenomgång

Utifrån syftet görs en genomgång av tidigare forskning inom området samt av vårdvetenskapliga teorier, begreppsförklaringar och annat som kan ge stöd i det fortsatta arbetet. Fynden i samband med litteraturgenomgången kan leda till att problemformulering och syfte justeras eller omformuleras. Hur litteraturgenomgången ser ut hör delvis samman med studiens metodiska ansats, varför litteratursökning och inläsning bör ske parallellt med att studien planeras. (Se bakgrunden på sidan 3.)

Metod

Val och tillämpning av relevant forskningsmetod skall visa att studenten tillägnat sig de kunskaper som innefattats i metodskolning på magisternivå. Utifrån det formulerade syftet bestäms ansats och metod som motiveras med stöd i metodlitteratur. Metoden innefattar vem eller vad som skall studeras, hur datainsamlingen skall gå till och hur insamlade data skall analyseras. Studenten rekommenderas att så långt möjligt följa lämplig metodlitteratur för att få stöd i arbetet.

Se sidan 4 för beskrivning av metodansats och sidan 6 för specifika principer för olika metodansatser. Läs dessa och välj sedan lämplig ansats och metod i samråd med handledare.

Etiska överväganden och tillstånd

- Empiriska studier på magisternivå prövas normalt sett inte av Etikprövningsmyndigheten. Finns skäl att trots detta pröva studien måste det särskilt motiveras i etikprövningsansökan med hänvisning till att det t.ex. ska komma att ingå i en avhandling eller att det för publicering eller motsvarande krävs prövning. En ska dock vara medveten om att det oftast inte finns något krav på etikprövning för publicering. Det räcker att meddela tidskriften att en följer gällande svensk lagstiftning.
- Även om empiriska studier på magisternivå inte behöver etikprövas gäller etikprövningslagens (och annan lagstiftnings) regler t.ex. för information och samtycke. Mall för forskningspersoninformation finns på Canvas för Högskolan i Borås, se även Etikprövningsnämnden: <https://etikprovningmyndigheten.se/> inklusive information om EU:s dataskyddsförordning.
- Inför genomförandet av empiriska studier, som berör personal eller patienter inom vård, hämtas tillstånd från verksamhetsansvarig chef. Underlag för begäran om tillstånd är den godkända projektplanen, informationsbrev och samtyckesblankett. I ett bifogat informationsbrev skall tydligt framgå vem som söker tillstånd, utbildning, akademi samt vem som är handledare. Handledaren skall alltid godkänna ansökan innan den sänds iväg. Som vägledande litteratur rekommenderas vetenskapsrådets skrift (2017), God forskningssed (www.vr.se).

Struktur för ämnet vårdvetenskap vid akademien för vård, arbetsliv och välfärd, institutionen för vårdvetenskap Högskolan i Borås

Vårdvetenskap vid akademien för vård, arbetsliv och välfärd, institutionen för vårdvetenskap vid Högskolan i Borås förankras teoretiskt inom humanvetenskap, och utgår från en helhetssyn på människor som vårdas eller arbetar inom vård i olika vård- och omsorgsverksamheter. Perspektivet bygger på en människosyn där det finns både vilja och förmåga att reflektera över hur en god och välfungerande vård ska utformas. Den humanvetenskapliga förankringen handlar om det angelägna och meningsfulla i att människan både kan ge och själv behöva vård under olika perioder av livet, med fokus på innebörd och mening.

Vårdvetenskap förstås som en professionsneutral akademisk vetenskap och teoretisk ämne som grundar sig i en vårdvetenskaplig kunskapsstradition med ett tydligt patientperspektiv som grund för vårdandet. Patientperspektivet är centralt, men vidgas så att det även innefattar patientens familj och andra närstående. Vårdgivare med olika vårdprofessioner och vårdyrkesstudenter har också stor betydelse för ämnet, både för utveckling av vårdvetenskap som ämne och av vårdande. Begreppet vårdande förstås som en djupare dimension av vård, riktat mot ansvar och omsorg om den människa som är utsatt, sårbar och i behov av vård. Att ha patientperspektiv i vårdvetenskaplig mening, innebär att vårda utifrån den enskilda patientens situation och behov, vilket gör anspråk på att från vårdarens sida försöker att se, förstå och beskriva samt analysera och förklara hälsa, sjukdom, lidande och vård så som dessa aspekter erfars av människan.

Vårdvetenskap berör människan som patient i förhållande till hälsa, välbefinnande och lidande, och kunskapssynen präglas av helhetssyn på människan som patient. Den kunskap som är central i vårdvetenskapen är hur det är att leva med sjukdom och ohälsa. Centralt är också hur vårdare tillsammans med patienten kan lindra lidande och skapa förutsättningar som stödjer och stärker hälsa och välbefinnande. Människan som patient har ett värde i sig själv, är tänkande, kännande och handlande samt är ömsesidigt beroende och ansvarig för sig själv och andra i ett givet sammanhang. Människan som patient förstås som både existens och biologi, där sårbarhet, frihet och bestämdhet sammanflätas med varandra. Att drabbas av ohälsa och sjukdom utmanar människans existens vilket behöver beaktas i vårdandet. För att vården skall bli vårdande, i den mening att den stödjer och stärker hälsa och välbefinnande, krävs vårdvetenskaplig kunskap som beaktar ett patientperspektiv. Forskningen som bedrivs inom vårdvetenskap vid Högskolan i Borås riktar därför sitt intresse mot ovanstående för att bidra till vårdvetenskaplig kunskapsutveckling av betydelse i vårdande. **Exempel på meningsbärande begrepp för ämnet vårdvetenskap:**

Människan som patient

Existens och mening
Livsvärld
Frihet, bestämdhet och sårbarhet
Sammanhang
Patientperspektiv
Subjektiv och levd kropp

Hälsa/välbefinnande och lidande

Livsrytm
Livskraft, Livslust
Lidande (livslidande, sjukdomslidande, vårdlidande)

Vårdande

Vårdande miljö
Kommunikation, relation, samtal, möte
Delaktighet
Tillit
Värdighet, trygghet, integritet
Vårdande och lärande

Redovisning av examensarbetet

Examensarbetet skrivs i anvisad mall (se www.hb.se) i normalfallet på korrekt svenska, men det kan även skrivas på korrekt engelska efter samråd med handledare. Referenshanteringen ska följa akademins riktlinjer.

En grundmodell är att examensarbetet ska innehålla:

- Titelblad
- Sammanfattning (max 250 ord, bakgrund, syfte, metod, resultat, slutsatser)
- Förord (om så önskas)
- Innehållsförteckning
- Inlaga (själva innehållet)
- Referenslista

Inlagan

Inlagan skall vara väl strukturerad och ordnad under rubriker. Denna kan modifieras, om innehållet så kräver. Studenten rekommenderas att arbeta med ännu fler rubriker under skrivandet. Dessa hjälper till att skapa ordning och flöde i texten och kan plockas bort i slutskedet.

Inledningen anger kort vad studien handlar om, motiv för ämnesval, och det större sammanhanget.

Bakgrunden kartlägger den tidigare forskningen inom området. Är området stort rekommenderas en avgränsad fokusering kring problemområdet.

- Litteratursökningen utgår från en *preliminär* problemformulering. Det finns i princip alltid någon form av studier som kan relateras till forskningsproblemet. När det verkar som tidigare forskning saknas kan bakgrunden belysa bristen, och istället ta upp närliggande dimensioner av det preliminära forskningsproblemet. (Handlar det t.ex. om ett möte med en närstående inom ett vårdssammanhang där det fattas sådana studier kan man i bakgrunden ta upp närståendestudier i andra sammanhang.)
- I bakgrunden integreras relevant forskning med vårdvetenskapliga teorier och/eller begrepp av relevans för det valda ämnesområdet. Denna integrering har som syfte att tydliggöra den vårdvetenskapliga förankringen av examensarbetet och mynna ut i ett syfte av relevans för det vårdvetenskapliga området.
- I bakgrunden kan det även finnas referenser till studier inom andra ämnen t.ex. medicin, psykologi, socialt arbete etc.
- Ämnesförankringen innebär att forskningsproblemet handlar om *den vårdande vården*, forskningsproblemet skall ha ett tydligt vårdvetenskapligt patientperspektiv (vilket också inkluderar närstående och vårdare).
- Det vårdvetenskapliga området får inte diffuseras till att handla om ”allt som har med hälsa och ohälsa att göra” eller dylikt därav betydelsen av att använda relevanta vårdvetenskapliga teorier och/eller begrepp.
- Bakgrunden ska *inte* innehålla avskrifter ur läroböcker. Eventuella referenser till läroböcker ska vara specifika och kraftigt nedkortade. Är referensen en sekundärreferens ska detta framgå. Sekundärreferenser används dock bara när det inte går att få

tag i primärreferenser.

- Bakgrunden ska vara träffsäker, stringent, och får gärna vara kort.
- Bakgrunden ska landa i ett vårdvetenskapligt forskningsproblem som på ett enkelt och lättbegripligt sätt leder till fram till syfte och eventuella frågeställningar.

Problemprecisering, eventuella frågeställningar och syfte Här preciseras vad studien kommer att behandla och varför detta är viktigt att undersöka. Beroende på studiens art kan både syfte och frågeställningar anges eller man kan använda enbart syfte. För övrigt gäller följande:

- Forskningsproblemet ska ha hög relevans för den aktuella specialistsjuksköterskeutbildningen om examensarbetet genomförs inom ramen för en sådan. För fristående magisterutbildning accepteras dock en mera allmän vårdvetenskaplig förankring.
- Forskningsproblemet ska vara tillräckligt avgränsat för att motivera en mindre studie. Om det rör sig om en pilotstudie ska detta framgå av syftet.

Metodbeskrivningen innehåller uppgifter om forskningsansats, uppgifter om deltagare samt hur datainsamlingen gått till. Beskrivningen av analysmetod följs av etiska överväganden.

- **Ansats** Här anges vilken teoretisk bas forskningsmetoden står på, varför den valts och vad den innebär för studien. Referens ges till vetenskapsteoretisk och forskningsmetodisk litteratur.
- **Deltagare** (eller liknande begrepp) Här anges vem eller vad som studerats, hur många, hur urval skett och varför. Gruppens sammansättning, ålder, kön etc. samt bortfall, om så är aktuellt, kan anges här eller inledningsvis under resultat. Referens till metodlitteratur. I litteraturbaserade examensarbeten beskrivs den text som ligger till grund för analysen, exempelvis vetenskapliga artiklar.
- **Datainsamling** Här anges hur datainsamlingen gått till. Ex. intervjuer eller observationer – hur informerades deltagarna, var, hur länge, frågor, digital inspelning, utskrift etc. Ex. enkäter – hur informerades deltagarna, utskick, påminnelser, registrering. Referens till metodlitteratur. Mätinstrument, enkät, intervjuguide eller motsvarande läggs med som bilaga. Vid litteraturbaserade examensarbeten beskrivs sökstrategier enligt vald metod för examensarbetet
- **Dataanalys** Här beskrivs i detalj hur dataanalysen gått till. Vilka steg har tagits, vilken typ av resultat kommer att presenteras? Referens till metodlitteratur.
- **Etiska överväganden** Här anges hur information till deltagare hanterats etiskt (läggs med som bilaga), vilka överväganden som gjorts, hur man agerar för att bevara konfidentialitet och integritet. I litteraturbaserade examensarbeten anges att inkluderad data (litteratur) antingen har hanterats och/eller hanteras i enlighet med god forskningssed. Beskriv detta och använd relevanta referenser.

Resultatet redovisar vad studien kommit fram till. Presentationen av resultatet skall vara uppbyggd i en logisk och strukturerad form. Följ formen för redovisning utifrån vald ansats och metod. I empiriska studier finns vanligtvis inga litteraturreferenser. Har teorier använts som tolkningsstöd anges dock relevant litteratur. (Se nedan vad som gäller för olika metodansatser.)

Diskussion Här diskuteras den forskning som genomförts. Resultatet förankras i litteratur, vårdvetenskapliga teorier och/eller begrepp och jämförs med tidigare forskning. Egna reflektioner genomförs över det som framkommit. Reflektioner görs över den metod som använts och projektets trovärdighet diskuteras utifrån de begrepp som är relevanta för metoden ifråga. Vidare diskuteras resultatens praktiska tillämpning för vårdande och eventuellt anges vad den fortsatta forskningen kan bidra med. Viktigt här är att varken överskatta eller underskatta de egna resultaten. En kreativ reflektion skiljer ofta ett väl godkänt examensarbete från ett godkänt. För övrigt gäller följande:

- Diskussionen inleds med en mycket kort resultatsammanfattning. Uppprepningar undviks.
- Diskussionen ska följa en tydlig linje. Den bör fokusera huvudresultaten i den ordning de uppträder i resultatet. Huvudresultaten belyses med fördel från olika perspektiv och fördjupas med fördel med stöd i vårdvetenskapliga teorier och/eller begrepp.
- Detta kräver vanligtvis en utökad litteratursökning med fokus på huvudresultatens centrala aspekter. Nya referenser ska alltså tillkomma i diskussionen.
- Allt resultat behöver inte diskuteras.
- Då det i inledning/bakgrund är lämpligt att använda tratt-teknik för att snäva in ett problemområde till ett hanterbart syfte, kan det vara lämpligt med omvänd tratt-teknik i diskussionen. Diskussionen vidgas då till den i bakgrunden presenterade forskningen, teorierna och/eller eventuella begrepp.
- Studenten bör belysa studiens betydelse för vård och vårdande, men försiktighet bör iakttas med långtgående slutsatser för den kliniska situationen. Fokus kan t.ex. belysa sådant som bör uppmärksammas i den kliniska situationen.
- Reflektera över studiens resultat och dess betydelse för hållbar samhällsutveckling.
- Om någon frågeställning inte kunnat besvaras är det viktigt att diskutera varför.
- Diskussionen skall även innehålla en metoddiskussion som präglas av en metodologisk medvetenhet och reflektioner om den egna studiens styrkor och svagheter. Urvalet skall motiveras och tillämpningen av undersökningens resultat bör diskuteras. Använd relevant metodlitteratur.

Slutsatser Här anges kort, beskrivande eller i punktform, vad forskningen kommit fram till och vad resultaten kan användas till i vårdandet.

Referenser För referenshantering används Harvardsystemet. Guide till systemet finns på Bibliotekets webbsida: www.hb.se/Biblioteket/ Skriva & referera / Guide till Harvard-systemet. Direktlänk: www.hb.se/Biblioteket/Skriva-och-referera/Guide-till-Harvardssystemet/

Några detaljer i referenshantering lämnas öppna i Harvardsystemet. Följande gäller för huvudområdet vårdvetenskap:

- Sida/sidor i källan där information har hämtats,
 - ska alltid anges för böcker, d.v.s. sidhänvisningar ska alltid finnas med i den löpande texten (Exempel: ”Enligt Repstad (2007, s. 11) så har de kvalitativa metoderna...”)
 - ska däremot inte anges för artiklar (Exempel: ”Enligt Elo och Kyngäs (2008) så har...”) utan där återfinns sidnummer i referenslistan.
- Initialer används istället för att skriva ut hela förnamnet på författaren i referenslistan.

Bilagor numreras och anges i texten på sedvanligt sätt.

Principer för olika metodansatser

Nedan beskrivs övergripande principer för olika typer av litteraturstudier så som systematisk och integrativ litteraturstudie, metaanalys, metasyntes samt kvalitativ och kvantitativ metod.

Litteraturöversikter och litteraturstudier

Det finns olika ansatser och designers för litteraturstudier, varav systematiska och integrativa litteraturstudier, metaanalys, metasyntes är några exempel. Val av ansats och metod i examensarbetet beror på forskningsfråga och syfte. Observera att det sällan är möjligt att genomföra en metaanalys, metasyntes, systematisk eller integrativ studie i sin helhet i ett examensarbete på magisternivå. Däremot kan principer för metoderna följas och modifieras till magisternivå. Diskutera med handledare om lämpligt tillvägagångsätt och motivera valet med stöd av metodreferenser.

Systematiska och integrativa litteraturöversikter och litteraturstudier

Det engelska begreppet för en sådan publikation är review. Inom vetenskapligt publicerade studier används, förutom systematisk och integrativ översikt, också begrepp som ”Traditional”, ”Scoping”, ”Rapid” och ”Narrative review” för att nämna några exempel. En litteraturöversikt behöver nödvändigtvis inte genomföras systematiskt men för att fylla krav på kvalitet på examensarbete på magisternivå inom vårdvetenskap gäller att studien genomförs strukturerat i enlighet med vald metod. Hela arbetsprocessen är ”dokumentdriven” det vill säga sökning, granskning och analys av litteratur sker strukturerat och dokumenteras noggrant och att processen presenteras i text. Begreppet integrativ innebär att aktuella och empiriska forskningsresultat representerande både kvalitativt och kvantitativt paradigms inkluderas. Beroende på vald modell för systematisk och integrativ litteraturöversikt kan också teoretiska studier inkluderas men även så kallad ”grå” litteratur. Det senare kan till exempel vara texter från konferens abstrakts, lexikon och bloggar.

Tillvägagångsätt litteratursökning och kvalitetsgranskning

Litteratur söks systematiskt eller strukturerat enligt vedertagna modeller så som PEO eller PICO vilket innebär att listor med söktermer identifieras som kan relateras till den aktuella forskningsfrågan. Observera att databaserna CINAHL och PubMed använder specifika men olika söktermer. Resultat av sökprocessen och urval presenteras med fördel i ett flödesschema (PRISMA) eller tabell. Under granskningsprocessen används granskningsmallar vilka bör vara vetenskapligt dokumenterade. Sådana mallar är till exempel Critical Appraisal Skill Programme (CASP) eller Consolidated criteria for reporting qualitative research COREQ. Andra internationellt gällande alternativ finns också. De artiklar som valts och utgör dataset i examensarbetet presenteras tillsammans med granskningsresultat i tabellform.

Analys

Analys av inkluderade artiklar sker genom att innehållet i olika avsnitt jämförs och extraheras så att avsnitt med liknande innehåll förs samman och grupperas i subgrupper/subkategorier. Dessa syntetiseras och abstraheras till kategorier på liknande sätt som beskrivs i olika modeller för innehållsanalys (Whittemore & Knafl, 2005). En god idé är att inledningsvis ta del av publicerade studier som genomförts som systematisk och integrativ litteraturöversikt.

Resultatredovisning

Resultatet utgörs av en re-analys och summerar samt drar kritiska slutsatser om/över tidigare publicerade forskningsresultat vilka besvarar det aktuella syftet och eventuella forskningsfrågor. Resultatet presenteras oftast i imperfekt och i rapporterande stil. Lämpliga kategorier och eventuellt också subkategorier infogas som rubriker. Observera att resultat från studier publicerade med kvalitativ respektive kvantitativa metodologier presenteras olika. I det senare fallet handlar det oftast om numeriska data och procentsatser samt att det totala antalet forskningspersoner (n=XX) anges.

Förslag på lämplig litteratur

Bettany-Saltikov, J & McSherry, R. (2016). *How to do a systematic literature review in nursing : a step-by-step guide*. 2. ed., London: McGraw-Hill Education/Open University Press.

Critical Appraisal Skills Programme. (2018). *CASP (Qualitative Studies Checklist)*. [online] https://casp-uk.b-cdn.net/wp-content/uploads/2018/03/CASP-Qualitative-Checklist-2018_fillable_form.pdf

Critical Appraisal Skills Programme. (2018). *CASP (Randomised Controlled Trial Standard Checklist)*. [online]. https://casp-uk.b-cdn.net/wp-content/uploads/2020/10/CASP_RCT_Checklist_PDF_Fillable_Form.pdf

Critical Appraisal Skills Programme. (2018). *CASP (Cohort Study Checklist)*. https://casp-uk.b-cdn.net/wp-content/uploads/2018/03/CASP-Cohort-Study-Checklist-2018_fillable_form.pdf

Hopia, H., Latvala, E & Liimatainen, L. (2016). Reviewing the methodology of an integrative review. *Scandinavian Journal of Caring Science*, 30(4), 662-669. doi: 10.1111/scs.12327

Tong, A., Sainsbury, P & Craig, J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): A 32-item checklist for interviews and focus groups. *International Journal for Quality in Health Care*, 19(6).

Sandelowski, M. (2008). Reading, writing and systematic review. *Journal of Advanced Nursing*, 64(1), 104-110. doi: 10.1111/j.1365-2648.2008.04813.x

Whittemore, R. (2005). Combining evidence in nursing research: methods and implications. *Nursing Research*, 54(1), 56-62.

Whittemore, R., & Knafl, K. (2005). The integrative review: updated methodology. *Journal of Advanced Nursing*, 52(5), 546-553. doi: 10.1111/j.1365-2648.2005.03621.x

Metasyntes och metaanalys

Metasyntes innebär en systematisk/strukturerad litteratursökning, granskning av litteratur, evidensgradering, analys, och presentation av kvalitativa data utifrån en specifikt definierad forskningsfråga och syfte medan en *metaanalys* är motsvarande för kvantitativ data. Arbetsprocessen, för båda inriktningarna, börjar med att ett forskningsområde identifieras och därefter avgränsas till en specifik forskningsfråga och syfte. Forskningsfrågans och syftets avgränsning och tydlighet är viktig för kvalitén på examensarbetet.

Tillvägagångssätt litteratursökning och kvalitetsgranskning

Litteratur söks systematiskt eller strukturerat enligt vedertagna modeller så som PEO eller PICO vilket innebär att listor med söktermer identifieras som kan relateras till den aktuella forskningsfrågan. Observera att databaserna CINAHL och PubMed använder specifika men olika söktermer. Resultat av sökprocessen och urval presenteras med fördel i ett flödesschema (PRISMA) eller tabell. Under granskningsprocessen används granskningsmallar vilka bör vara vetenskapligt dokumenterade. Sådana mallar är till exempel Critical Appraisal Skill Programme (CASP) eller Consolidated criteria for reporting qualitative research COREQ. Andra internationellt gällande alternativ finns också. De artiklar som valts och utgör dataset i examensarbetet presenteras tillsammans med granskningsresultat i tabellform.

Analys

Metasyntes

Analysen i en metasyntes ska leda fram till en syntes av de inkluderade studiernas resultat. Det innebär att de olika studiernas resultat sammanvägs, kombineras och abstraheras vilket resulterar i nya perspektiv och en ny helhet. Denna nya helhet presenteras i nya kategorier/underkategorier eller tema/undertema. Metasyntes kan ske enligt SBUs fyra steg som beskrivs i handboken Utvärdering av hälso- och sjukvård (SBU, 2017) eller annan lämplig metod för metasyntes, se förslag på lämplig metodlitteratur nedan. Val av metod skall alltid anges och motiveras med stöd i metodlitteratur och i relation till forskningsfråga och syfte.

Metaanalys

Analysen i en metaanalys ska leda fram till en syntes vilket innebär de olika studiernas resultat kombineras och resulterar i nya perspektiv på aktuell forskningsfråga och syfte. Analysen kan innebära en sammanvägning och abstraktion av de olika studiernas resultat som presenteras under relevanta rubriker/kategorier. Data kan med fördel illustreras och presenteras deskriptivt i tabeller eller diagram. För att ha möjlighet att göra en analys skall de inkluderade studierna vara lika avseende t.ex. design, utfallsmått och urvalsgrupp.

Det finns specifika statistiska metoder för fullständiga metaanalyser. Dessa är väldigt omfattande och det finns inget krav på att genomföra dessa analyser i sin helhet i ett examensarbete på magisternivå. Diskutera med handledaren hur materialet bäst analyseras och presenteras. Ta stöd i lämplig metodlitteratur.

Resultatredovisning

Resultatet utgörs av en analys av redan befintliga forskningsresultat som syntetiserar till ett

nytt resultat som svarar på aktuell forskningsfråga och syfte. Det innebär också att dra kritiska slutsatser om tidigare publicerade forskningsresultat vilka besvarar det aktuella syftet och forskningsfrågor. Syntetiseringen innebär att resultatet redovisas i kategorier/underkategorier eller i teman/underteman. Observera att resultat från studier publicerade med kvalitativ respektive kvantitativa metodologier presenteras olika. I kvalitativa metoder handlar det om text och i kvantitativa metoder handlar det oftast om numeriska data och procentsatser samt att det totala antalet forskningspersoner (n=XX) anges.

Förslag på lämplig metodlitteratur

Bondas, T & Hall, E.O. (2007). Challenges in approaching metasynthesis research. *Qualitative Health Research*, 17(1), 113-21.

Cooper Harris M. (2016), *Research synthesis and meta-analysis : a step-by-step approach*. 5 upplagan. Los Angeles, Calif: Sage.

Critical Appraisal Skills Programme. (2018). CASP (Qualitative Studies Checklist). [online] https://casp-uk.b-cdn.net/wp-content/uploads/2018/03/CASP-Qualitative-Checklist-2018_fillable_form.pdf

Field, A. P. & Gillett, R. (2010). How to do a meta-analysis. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 63(Pt 3), 665-694.

Major Howell, C & Savin-Baden, M. (2010). *An Introduction to Qualitative Research Synthesis. Managing the Information Explosion in Social Science*. London. Routledge

Methley, A. M., Campbell, S., Chew-Graham, C., McNally, R & Cheraghi-Sohi, S. (2014). PICO, PICOS and SPIDER: A comparison study of specificity and sensitivity in three search tools for qualitative systematic reviews. *BMC Health Service Research*, 14, 579.

Noblit G & Hare R. (1988). *Meta-ethnography: Synthesising Qualitative Studies*. Sage, Newbury Park.

Paterson, B.L., Thorne, S.E., Canam, C & Jillings, C. 2001. *Meta-study of qualitative health research. A practical guide to meta-analysis and meta-synthese*. SAGE, Thousand Oaks.

Sattar, R., Lawton, R., Panagioti, M & Johnson, J. (2021). Meta-ethnography in healthcare research: a guide to using a meta-ethnographic approach for literature synthesis. *BMC Health Services Research*, 21(50), 1-13.

SBU. (2017). *SBU. Utvärdering av metoder i hälso- och sjukvården: En handbok*. Stockholm: Statens beredning för medicinsk utvärdering.

Tong, A., Sainsbury, P & Craig, J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): A 32-item checklist for interviews and focus groups. *International Journal for Quality in Health Care*, 19(6).

Walsh, D & Downe, S. (2005). Meta-synthesis method for qualitative research: a literature review. *Journal of Advanced Nursing* 50, 204-211.

Walsh, D & Downe, S. (2006). Appraising the quality of qualitative research. *Midwifery*, 22(2), 108–119.

Empiriska studier med kvalitativ ansats

I empiriska studier med kvalitativ ansats utgörs data av texter av olika slag. Det kan t.ex. röra sig om transkriberade intervjuer, dagböcker, fältanteckningar från observationer eller dylikt. Däremot kan inte skönlitteratur och dylika texter fungera som data i en empirisk studie. Analysen kan vara innehållsorienterad (att) eller innebördsorienterad (hur). Mer tidskrävande kvalitativa metoder rekommenderas inte på denna nivå. Välj en ansats och metod och följ den metodlitteratur som hör till valet.

Tillvägagångssätt

- Ett godkänt examensarbets datamängd behöver bygga på storleksordningen 6-8 öppna eller semistrukturerade intervjuer och/eller observationstillfällen (beroende på datas kvalitet) per examensarbete. För andra former av texter gäller en motsvarande mängd data.
- Studenten ska kunna argumentera för varför man valt att antingen vara öppen och följsam i sin datainsamlingsmetod, eller varför man valt att begränsa informanternas möjligheter att reflektera under intervjun. Det senare kan t.ex. innebära att informationen samlas in i form av specifika frågor som ger korta svar, eller konkreta beskrivningar av handlingar vid observationsstudier. Här behövs alltså en kunskapssteoretisk reflektion med litteraturreferenser.

Analys

- Presentationen av analysen bör visa hur de olika stegen logiskt bygger på varandra. Detta gynnar det abstrakta och systematiska tänkandet. Här kan det t.ex. vara viktigt att undersöka likheter mellan ytligt sett olika data, så att materialet kan abstraheras ytterligare.
- Analysen kan antingen vara öppen utan att knyta an till någon teori, eller knuten till en teori, som i så fall utgör analysredskap. Teorin/analysredskapet ska i förekommande fall beskrivas på ett kortfattat och enkelt sätt med korrekta referenser. I båda fallen problematiseras författarnas förförståelse i avsikt att upptäcka data som står i strid med förutfattade meningar.
- Analysnivån får gärna vara enkel, men ska inte begränsas till att redogöra för vad informanterna sagt eller gjort. Den ska bygga på koncentration och abstraktion av data. Om teorier används som analysredskap ingår tolkning i analysarbetet.

Resultatredovisning

- Resultatet kan t.ex. redovisas i *teman och kategorier beroende på vald analysmetod och angiven referens* som en form av ämne, stoff, huvudfråga, grundtanke, röd tråd, huvudsakligt innehåll eller genomgående ämne. Teman och/eller kategorier kan gärna presenteras översiktligt i tabellform före brödtexten.
- Citat används för att *illustrera* en analyserande text. Citat följer metodanalys så som anges i respektive metodlitteratur och bör användas sparsamt i det färdiga examensarbetet. Däremot är det ofta fruktbart att arbeta med många citat under analysarbetet och i handledningssituationen.
- Fokus läggs vid möjligheten att skapa kliniskt intressanta resultat som kan presenteras inom vårdverksamhet.

Empiriska studier med kvantitativ ansats

Empiriska studier med kvantitativ ansats kan t.ex. röra sig om kodade svar på flervalsfrågor. Analysen sker med både beskrivande och analyserande statistik, där metoden anpassas till datas skalnivå. Examensarbetet kan med fördel vara en mindre pilotundersökning. Rekommendationen är att använda tvärsnittsdesign.

Exempel på design

- Enkätundersökningar. Dessa kan t.ex. utvärdera vårdinterventioner eller beskriva patientens upplevelser av given vård. För studier av patienters tillfredsställelse med eller delaktighet i vården finns ofta färdiga mätinstrument.
- Registerstudier. Journalförda omvårdnadsåtgärder kan kvantifieras och kopplas till vårdvetenskaplig teori och/eller forskning.

Tillvägagångssätt

- I examensarbetet ska det finnas en tydlig beskrivning av hur urvalsförfarandet har gått till. Har slumpmässigt urval inte tillämpats bör det framgå varför. I så fall kan det t.ex. vara lämplig att ange att det rör sig om en pilotstudie.
- Examensarbetet behöver inte bygga på en lika stor datamängd som en publicerbar studie. Vid kvantitativ ansats kan storleksordningen vara 30-50 enkäter eller journalgranskningar eller dylikt per examensarbete.

Analys

- Analysnivån får gärna vara enkel men den skall vara korrekt i relation till de data som analyseras. Beskrivande och analytisk statistik krävs på denna nivå. Studenten skall kunna argumentera för den statistiska metod som valts. Någon form av flödesschema som beskriver insamlingen av data är ofta lämpligt. En jämförelse mellan två variabler/grupper utifrån en tvärsnittsdesign rekommenderas.

Resultatredovisning

- Resultatavsnittet kan ha olika karaktär beroende på den ansats och datainsamlingsmetod som använts i examensarbetet.
- Kvantitativa resultat kan presenteras översiktligt i figur- och/eller tabellform med beskrivande statistik och statistisk analys. Resultatet redovisas även i brödtext.
- Information till undersökningsgrupp, skriftlig information till frågeformulär och intervjufrågor, frågeformulär, intervjufrågor/intervjuguide skall medfölja som bilagor.

Handledning och examination

- Varje examensarbete tilldelas en handledare, i första hand bland akademins lektorer. Doktorander i senare delen av sin forskarutbildning kan också vara handledare. Bästa möjliga samstämmighet mellan handledarens ämnes- och metodkunnande och studentens ämnesval eftersträvas. Studenten får gärna önska viss handledare, men önskemål kan inte alltid tillgodoses.
- Handledare har 25 klocktimmar till förfogande per examensarbete. I detta skall rymmas möten med studenten, inläsning av det studenten skrivit, annan läsning med anledning av studentens arbete och deltagande i studentens slutseminarium.
- Handledaren är studentens resursperson. För att få ut mesta möjliga av resursen bör studenten alltid ha lämnat skriftligt material med konkreta frågor i förväg och komma väl förberedd till möten med handledaren. Vid första handledningstillfället görs lämpligen en plan för hur tiden för handledning skall fördelas. Mest handledning krävs i regel kring problemformulering, metodval och under analysfasen.

Handläggning av examensarbete inför examination

Examensarbetskursen avslutas med ett slutseminarium med opponentskap och därefter examineras examensarbetet. Krav på examensarbetet inför slutseminariet är att det inlämnade examensarbetet är bedömningsbart, dvs. fullständigt i alla delar såsom inledning, bakgrund, problemformulering, metod, resultat, diskussion och referenslista. Studenten bestämmer tillsammans med sin handledare tidpunkt för inlämnade för slutseminarium. Datum för inlämnande och slutseminarium presenteras i Canvas. Genomförande av slutseminarium med opponentskap presenteras i bilaga 1. Under slutseminariet ger examinator de anvisningar över ändringar som krävs för ett godkänt arbete. Därefter har studenter fem arbetsdagar/vardagar (helfartstudier) eller tio arbetsdagar/vardagar (halvfartstudier) för att genomföra dessa ändringar. Examensarbetet skall sändas till examinator via Urkund för plagiatkontroll, se riktlinjer i Canvas. Studenten har ansvar för att försäkra sig om att examinator har fått arbetet inom avsatt tid. Om arbetet ej inkommer inom angiven tid, registreras underkänt i LADOK. Efter att det reviderade examensarbetet inkommit, har examinator femton arbetsdagar/vardagar på sig för att meddela betyg, Underkänd, Godkänd eller Väl Godkänd, till student och utbildningsadministratör. Betyg Godkänd eller Väl Godkänd, registreras i LADOK när studenten har skickat in det godkända examensarbetet via webben för arkivering, se instruktioner i Canvas.

Vid underkänt betyg ger examinator skriftliga anvisningar till studenter och handledare avseende de ändringar som måste genomföras. Efter genomförda ändringar lämnar studenter åter in examensarbetet för ny bedömning, enligt överenskommelse om tidpunkt med examinator. Examinator gör ny bedömning vilket innebär att alla betygsnivåer kan erhållas.

Se också respektive utbildningsprogram i Canvas.

Krav för Godkänd

För betyg Godkänd krävs att examensarbetet på magisternivå:

- undersöker ett relevant vårdvetenskapligt problem vilket skall vara väl problematiserat
- uppfyller det syfte som formulerats och där så är aktuellt besvarar de frågor som ställts
- visar en klar röd tråd från problemområde över syfte/frågeställning, ansats, metod, resultat, diskussion och slutsatser
- tydlig vårdvetenskaplig förankring och röd tråd i alla delar
- innefattar ett välbeskrivet resultat grundat och stärkt i data som besvarar syftet
- analysen håller en god abstraktionsnivå
- visar på god förmåga att hantera vetenskaplig litteratur, till exempel genom att relatera referenser till varandra
- är reflekterat och problematiserat utifrån hållbar utveckling
- är skrivet på god svenska (alt engelska), är väl strukturerat och följer formatet för ett vetenskapligt arbete

Krav för Väl Godkänd

För betyg Väl godkänd krävs dessutom att:

- bakgrunden behandlar den tidigare forskningen och/eller teori på ett så utförligt sätt att brister eller oklarheter kan identifieras och ligga till grund för examensarbetets problemformulering
- dataunderlaget är tillräckligt stort för den valda metodansatsen
- analysen håller en mycket god abstraktionsnivå
- diskussionen innehåller kreativa reflektioner som på ett självkritiskt och nyanserat sätt behandlar studiens validitet, reliabilitet och tillämpningsmöjligheter
- slutsatserna visar att studien antingen innehåller något nytt eller problematiserar befintlig kunskap inom det vårdvetenskapliga området
- examensarbetet problematiserar hållbar utveckling samt ger bidrag till forskningsperspektiv som kan leda till hållbara lösningar

Riktlinjer för opponentskap under slutseminariet

En kritisk granskning av ett examensarbete innebär att det värderas utifrån dess förtjänster och brister. Målet är en konstruktiv dialog mellan granskare och författare, där såväl positiv som negativ kritik förs fram. Granskaren ansvarar för att granskningen följer en speciell struktur samt att tiden disponeras på ett lämpligt sätt. Den sammanlagda tiden för granskning är 60 minuter, varav ca 15 minuter för avslutande diskussion.

Som förberedelse kan granskaren genomarbeta arbetet med följande grundläggande frågor:

- Vilka är examensarbetets förtjänster?
- Är problemet rimligt avgränsat?
- Är bakgrunden relevant (vårdvetenskaplig förankring, övriga teorier, tidigare forskning)?
- Är syftet klart formulerat?
- Är metoden lämplig avseende problemet?
- Har författarna motiverat val av metod?
- Är metoden använd på ett lämpligt sätt?
- Är syftet besvarat?
- Är resultatet väl underbyggt?
- Presenteras resultatet på ett begripligt och överskådligt sätt?
- Är diskussionen väl underbyggd?
- Är slutsatserna vårdvetenskapligt förankrade?
- Hur har formalia hanterats (titel, disposition, språkbehandling, referenshantering osv.)?

Seminariet inleds med att examinator hälsar välkommen och presenterar författare, granskare samt titeln på det aktuella examensarbetet. Författaren ges tillfälle att framföra ev. rättelser. Ordet lämnas därefter över till granskarna varvid granskningen tar vid.

- Granskarna ger en kort beskrivande sammanfattning (ej värderande) av examensarbetet (max fem till tio minuter).
- Författarna tillfrågas om den givna sammanfattningen är korrekt uppfattad. Om inte så är fallet, kompletterar författarna granskarnas sammanfattning.
- Därefter går granskaren systematiskt igenom examensarbetet och ställer frågor till författarna. Genomgången sker i en konstruktiv dialog mellan granskare och författare.
- Målet är en konstruktiv dialog mellan granskare och författare, där såväl positiv som negativ kritik samt eventuella förslag till förändringar förs fram.
- Efter den systematiska genomgången ges åhörarna tillfälle att ställa frågor. Examinator leder diskussionen.
- Avslutningsvis sammanfattar examinator seminariet och bedömer författarnas respektive granskarnas insatser.
- Därefter träffas examinator, författare och eventuellt också handledare, varvid examinator anger vad som krävs för att examensarbetet skall godkännas.

Opponentskapet bedöms av examinator. Om opponenternas insatser inte bedöms tillräckliga, skall den muntliga granskningen kompletteras med en skriftlig genomgång av ovan beskriven arbetsgång för opponentskap.

Information angående ett examensarbete om ...

Vi vill fråga dig om du vill delta i vårt examensarbete (*titel ev nr20xx:xx*). Vi är x antal sjuksköterskor som studerar på ...programmet vid Akademin för vård, arbetsliv och välfärd, Högskolan i Borås. Som en del i denna utbildning gör vi ett examensarbete på grund/avancerad nivå.

Vad är det för projekt och varför vill ni att jag ska delta?

Ge en kort men tydlig beskrivning av bakgrund och övergripande syfte för examensarbetet. Informera om varför den aktuella personen tillfrågas samt hur du/ni fått tillgång till uppgifter om personen som gör att denne tillfrågas.

Huvudman för examensarbetet är Högskolan i Borås, som är en statlig myndighet. Med huvudman menas den organisation som är ansvarig för studien.

Hur går examensarbetet till?

Beskriv hur datainsamlingen kommer att gå till och vad ett deltagande innebär. Vad krävs av forskningspersonen? Vilka metoder kommer att användas? (t.ex. intervjuer, enkäter, samt tidsåtgång).

Hur får jag information om resultatet av studien?

När examensarbetet är examinerat kommer det att publiceras enligt sedvanliga rutiner för examensarbete vid Högskolan i Borås och finnas tillgängligt i databasen DIVA. Om du önskar, kan Högskolan tillhandahålla en kopia till dig.

Deltagandet är frivilligt

Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta deltagandet. Om du väljer att inte delta eller vill avbryta ditt deltagande behöver du inte uppge varför, och det kommer inte heller att påverka ditt arbete, alternativt din vård eller behandling (*beroende på vem forskningspersonen är*). För att delta behöver du lämna ditt samtycke.

Om du vill avbryta ditt deltagande ska du kontakta handledaren [kontaktuppgifter se nedan].

Vad händer med mina uppgifter?

I examensarbetet kommer vi att samla in information från dig. Inga namn, uppgifter eller resultat som kan härledas till dig som person kommer att redovisas i examensarbetet. Allt material kommer att behandlas så att inte obehöriga kan ta del av det, i enlighet med gällande lagstiftning.

Det datamaterial som samlats in, (*bakgrundsinformation och intervjuer, enkäter, fältanteckningar eller annat*), kommer att förstöras när examensarbetet är examinerat och godkänt varvid personuppgiftsbehandlingen upphör.

Behandlingen av uppgifter om dig sker med stöd av artikel 6.1 (a) i dataskyddsförordningen (samtycke). Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig. Som deltagare har du ett antal rättigheter enligt dataskyddsförordningens artikel 15-18, 20 och 22, som bland annat innebär att du har rätt att ta del av de uppgifter om dig som behandlas i studien samt få dessa rättade eller raderade. Du har också rätt att få behandlingen av uppgifter om dig begränsad. Kontakta ansvarig handledare [kontaktuppgifter nedan] i dessa fall.

Om du har frågor kring behandlingen av dina personuppgifter är du välkommen att i första hand kontakta ansvariga för examensarbetet eller handledaren. Du är också välkommen att kontakta högskolans dataskyddsombud via e-post, dataskydd@hb.se, med synpunkter. Du har därtill rätt att klaga på högskolans behandling av personuppgifter till Datainspektionen, som är tillsynsmyndighet.

Ansvariga för examensarbetet

Namnge ansvariga författare för examensarbetet och inom vilken kurs samt handledare. Förslagsvis adress, telefonnummer och e-postadress.

Samtycke om deltagande

Fylls i av handledaren

Härmed intygas att ansvariga studenter har uppvisat skriftligt samtycke av informanten till deltagande i examensarbetet och behandling av informantens personuppgifter enligt ovan.

Datum och handledares namnteckning

✂-----

Fylls i av deltagaren

Jag har fått muntlig och skriftlig information om examensarbetet och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla en kopia av den skriftliga informationen.

Jag samtycker till att delta i examensarbetet (*titel ev nr 20xx:xx*) och att uppgifter om mig samlas in och behandlas på det sätt som beskrivs i informationen ovan.

Namnteckning

Ort och datum